

Poslanica ob svetovnem dnevu gledališča 2025

Ali gledališče v svetu osiromašenih državljanov, zaprtih v celice virtualne resničnosti in ujetih v dušečo zasebnost, lahko zasliši klic na pomoč, ki ga pošilja sedanjost? V svetu robotiziranih življenj in totalitarnih sistemov, kjer nadzor in zatiranje prežemata vse segmente bivanja?

Ali je gledališče zaskrbljeno zaradi ekološkega uničevanja, globalnega segrevanja, izginjanja biotske raznovrstnosti, onesnaževanja oceanov, taljenja ledenikov, množenja gozdnih požarov in ekstremnih vremenskih pojavov? Ali gledališče lahko postane aktiven del ekosistema?

Gledališče že vrsto let opazuje človekov vpliv na planet, a se s to problematiko težko spopada.

Ali je gledališče zaskrbljeno zaradi stanja človeštva v 21. stoletju, zaradi manipulativnosti politike in ekonomskih apetitov medijskih mrež ter podjetij, ki ustvarjajo javno mnenje? V času, ko družbena omrežja sicer omogočajo komunikacijo, hkrati pa tudi uničujejo bistvene povezave, saj zagotavljajo in spodbujajo distanco od drugega?

V nas prevladuje strah pred drugim, drugačnim, tujcem, in usmerja naše misli in dejanja.

Ali je gledališče lahko delavnica, v kateri nastaja prostor za sobivanje razlik, ne da bi ob tem prezrli krvavečo travmo?

Krvaveča travma nas vabi k rekonstrukciji mita. In kot je rekel Heiner Müller: "Mit je agregat, stroj, na katerega se priklapljajo vedno novi in drugačni stroji; prenaša energijo, vse dokler naraščajoči pospešek ne raznese kraljestva kulture," – in, če smem dodati, tudi kraljestva barbarov.

Ali lahko gledališke luči osvetlijo družbeno travmo in prenehajo zavajajoče osvetljevati le gledališče?

Ta vprašanja ne ponujajo končnih odgovorov. Gledališče obstaja in vztraja prav zaradi neodgovorjenih vprašanj.

Tistih vprašanj, ki jih je zastavil Dioniz, ko se je sprehodil skozi rojstno mesto, ko je prečkal orkestro antičnega gledališča in ko je nadaljeval svojo tiho begunsko pot po vojnih krajinah; tistih vprašanj, ki si jih zastavljamo tudi danes, ob svetovnem dnevu gledališča.

Poglejmo mu v oči, pogledajmo v oči temu ekstatičnemu bogu gledališča in mita, ki združuje preteklost, sedanjost in prihodnost. Pogledajmo v oči dvakrat rojenemu otroku Zevsa in Semele, pogledajmo v oči nosilcu fluidnih identitet, ženske in moške, jezne in prijazne, božanske in živalske, pogledajmo v oči bitju na meji med norostjo in razumom, redom in kaosom, pogledajmo v oči akrobatu na meji med življenjem in smrtjo. Dioniz je zastavil temeljno ontološko vprašanje: "Kaj vse to pomeni?" Vprašanje, ki ustvarjalca žene v vedno globlje iskanje mitskih korenin in v raziskovanje mnogopomenskosti uganke človeštva.

Da bi se lahko osvobodili večplastne diktature sodobnega srednjega veka, potrebujemo nove pripovedne pristope, takšne, ki bodo častili spomin in hkrati oblikovali novo moralno in politično odgovornost.

Theodoros Terzopoulos

Prevod: Tatjana Ažman (SC ITI Slovenija)